

Plébániai lelkipásztorkodás, sajátos ellátást igénylő csoportok pasztorációja

Egyháztani, történeti és kánonjogi szempontok

Szent II. János Pál pápa tanítása szerint „az egyházi közösség, jóllehet mindig bizonyos egyetemes jelleggel rendelkezik, mégis közvetlenül és láthatóan a plébániában jelenik meg. A plébánia bizonyos értelemben maga az Egyház, amely fiai és leányai között él”, (Christifideles laici 26-27.).

Az ősi veszprémi püspökség déli feléből 1993-ban létrehozott kaposvári egyházmegye területén a középkor végén összesen 291 plébánia állt fenn. A török hódoltság és a reformáció következtében missziós területté vált. Ebben a korszakban a katolikus vallásgyakorlat megőrzése terén az Egyház sokat köszönhetett a **licenciátusoknak**, azoknak a híveknek, akik felhatalmazást kaptak a közös imádság vezetésére és bizonyos szentségek kiszolgáltatására. A XX. század második felében egyházmegyénk területén 156 plébánia működött. Ma a lakosság elvándorlása és a társadalom szekularizációja, valamint a papság létszámának csökkenése következtében a betöltött plébániák száma 68, az oldallagosan ellátottaké 34.

Egyházmegyénk területén a 2011. évi népszámlálás adatai szerint 217 ezer fő vallotta magát római katolikusnak (lelkipásztori jelentés szerint hetente 20.381 ember jár templomainkba). A két megyei jogú város (Kaposvár: 30 ezer róm. kat., Nagykanizsa: 28 ezer róm. kat.) területén több 7, illetve 5 plébánia osztozik, de általában az a jellemző, hogy egy plébániához több település, ebből kifolyólag több templom/kápolna és – a tradicionális kifejezéssel élve – több egyházközség tartozik. A betöltött plébániákat tekintve, átlagosan 4-5 állandó misézőhely, és 3.100 római katolikus hívő alkot egy plébániát. Néhány esetben a misézőhelyek száma meghaladja a 10-et, a hívek száma pedig a 7-8 ezret is elérheti (Sematizmus 2015 és 2018 adatai alapján). Ezen kívül a Balaton déli partján és a gyógyfürdőknél külön feladatot ró a papságra a nyaralók és fürdővendégek vallási igényeinek időszakos kiszolgálása. A plébániai pasztoráció sajátos helyi kihívásai közé sorolhatjuk, hogy a plébánosnak több településen kell helyt állnia; néha a filiák hasonló lélekszámúak, mint a máter; a hívek ragaszkodnak saját templomukhoz és egyházközségi identitásukhoz, még az erősen lecsökkent lélekszám ellenére is.

Az Egyházi Törvénykönyv meghatározása szerint a plébánia „a krisztushívők részegyházon belül állandó jelleggel megalapított közössége, melynek lelkipásztori gondozását a megyéspüspök felügyelete alatt plébánosra bízják, aki annak saját pásztora.” (515. kán. 1. §.) Bár a plébánia II. Vatikáni Zsinat után megújított definíciójában a közösségi elem a döntő, mégis „az általános szabály az, hogy a plébánia területi jellegű legyen, vagyis foglalja magába egy bizonyos terület összes krisztushívőjét” (518. kán.). Vagyis a plébánia területén lakó összes római katolikus a plébánia híve, függetlenül attól, hogy milyen mértékben gyakorolják vallásukat. Ebből következőleg a plébánia működésének közösségi és intézményes jellege van egyszerre.

A plébánia, mint közösség

A plébániai közösség „vezeti be a keresztényeket a liturgikus élet rendes menetébe és gyűjti össze őket az ünneplésre; tanítja Krisztus üdvözítő tanait; testvéri jócselekedetekben gyakorolja az Úr szeretetét” (Katolikus Egyház Katekizmusa 2179.).

*A plébánia, mint **liturgikus** közösség*

- az Eucharisztia ünneplése és imádása legyen a hívek plébániai közösségének középpontja;
- a szentségek méltóságteljes kiszolgáltatása segítse a híveket az életszentség útján;
- a hívek imaélete elmélyüljön a templomban és a családban;
- a plébános ösztönözze a hívek tevékeny részvételét a liturgikus életben;
- (lásd még „Az Egyház megszentelő tevékenysége” című munkaanyagot).

*A plébániai közösség, mint **Isten szavának** hallgatója és hirdetője*

- az igehirdetés (prédikáció) középpontjában valóban Isten Igéje álljon;
- a hívek keressék a lehetőséget, hogy jobban megismerjék a Szentírást és a Katolikus Egyház tanítását;
- a gyermekek és a fiatalok az állami iskolák vallásismereti oktatása mellett a plébániai hitoktatás keretében bevezetést nyerjenek a szentségi- és imaéletbe;
- ahol egyházi iskola, óvoda van, az legyen szoros kapcsolatban a plébániai élettel;
- a plébániai közösség az evangélium szelleméről tegyen tanúságot a társadalomban;
- a hívek fáradozzanak azért saját környezetükben, hogy az evangélium azokhoz is eljusson, akik eltávolodtak az Egyháztól;
- (lásd még a „Katekézis, tanító tevékenység” című munkaanyagot).

*A **szeretetszolgálat** gyakorlása*

- a plébániai közösség legyen az osztozás helye egymás örömeiben és bánatában, az ünnepi alkalmak és a nehézségek közepette;
- a plébános szeretettel kísérje híveit életük útján, erősítse és bátorítsa őket, s nyújtson lelki vigaszt nekik nehéz élethelyzetükben;
- a plébániai közösség ne zárkózzon el a kritikus helyzetbe került hittestvérektől, s legyen nyitott a szükségét szenvedők felé;
- a plébániai közösség különösen is támogassa a katolikus családokat, s képviselje a társadalomban a családi élet és a gyermekáldás vállalásának méltóságát;
- a hívek figyeljenek fel az idős, beteg vagy elmagányosodott testvérek gondjaira, és keressék velük együtt a megoldás lehetőségeit;
- ezeknek a feladatoknak adjanak szervezett keretet a plébániai karitászcsoport révén;
- (lásd még a „Karitás, szociális munka”, illetve „A családok az Egyház életében” című munkaanyagokat).

A testvéri közösség építése

- a plébános törekedjen megismerni hívei élethelyzetét, s ehhez a tapasztalathoz igazítsa lelkipásztori stratégiáját;
- a plébános erősítse meg a közösségi élet hagyományos formáit (rózsafüzértársulat, harmadrendi csoportok, imacsoportok, énekkar stb.), és legyen nyitott az olyan kezdeményezésekre, melyek a hívek mind szélesebb körét vonják be tevékenyen a plébánia közösségi életébe (lelkiségi mozgalmak stb.);
- (lásd még az „Ifjúság, ifjúsági munka”, illetve az „Evangelizáció, misszió” című munkaanyagokat).

Szükséges, hogy:

- a plébános és munkatársai fáradozzanak azon, hogy a filiákban és a megürült plébániákon is legyen lehetősége a híveknek a testvéri közösség megélésére;
- legyen közösségi összejövetelekre alkalmas helyiség (akár faluházak, családi ház);
- „a világi hívőknek, mivel részesei Krisztus papi, prófétai és királyi küldetésének, aktív szerepük van az Egyház életében és működésében... enélkül a legtöbb esetben nem lehet teljesen eredményes a lelkipásztorok apostolkodása” (Ap. act.10.);
- Megfontolandó egyházmegyénk első püspökének útmutatása: „Az új lelkiségi mozgalmaknak, ha nem hagyják magukat a szekták felé sodródni, és a plébániáknak, ha nem akarnak múzeumokká sorvadni, össze kell fogniuk!” (Körlevél 4200-47/2009)

A plébánia, mint intézmény

Az Egyházi Törvénykönyv szerint a plébánia jogi személyiséggel rendelkezik (515. kánon 3. §.). Az állami törvények is elismerik a plébániának jogi személyiségét: „a belső egyházi jogi személy a bevett egyház belső szabálya szerint működik, és a bevett egyház belső szabályában meghatározott viszonyokban a bevett egyház képviseletében jár el”. Minden jogügyletben a plébános képviseli a plébániát, s ő gondoskodik arról, hogy a plébánia javait az egyházzog előírásainak megfelelően kezeljék (532. kánon).

Plébániai képviselőtestületek és munkatársak

A plébánia irányításának felelősségében a plébánossal együtt osztozik a plébániai **képviselőtestület**, mely az Egyházi Törvénykönyvben nevesített pasztorális és gazdasági tanácsok feladatait látja el (536-537. kánon). Mindkét vonatkozásban tanácsadó szerv a plébános mellett, de a plébániai javak kezelése terén meghatározott hatásköre van, melyet a „Kaposvári egyházmegye plébániai képviselőtestületeinek szervezeti és működési szabályzata” ír körül (24-28. §§.). A testület tagjai részben hivatalból, részben választás vagy kijelölés útján töltik be tisztségüket. A választott képviselők jelölésekor „figyelemmel kell lenni arra, hogy a plébánia híveinek lehetőleg minden rétege képviselve legyen, életkor, nem, foglalkozás és a település földrajzi részei szerint” (13. §. 5.), valamint hogy „valamennyi, a plébánia illetékességi területéhez tartozó filia vagy egyházközség” tagot delegáljon a plébánia

képviselőtestületbe (11. §. 1.). „Ahol a településeken és filiákban régóta jól működő egyházközségek vannak, a plébános a helyi szokások figyelembevételével őrizze meg és támogassa ezeket” (2. §. 2.).

Egyházmegyénk első püspökének iránymutatása szerint „a jól válogatott és rendszeresen foglalkoztatott világi testület kifelé megsokszorozza a plébános jóságát, befelé tájékoztat, továbbá támadás esetén megvédheti az egyházat. A képviselők megérdemlik, hogy törődjenek velük”. (Körlevél, 2012. IV.)

A plébániai lelkipásztorkodásban a plébánost munkatársak segítik: ezek lehetnek felszentelt személyek, akik püspöki dispozíció alapján látják el feladatukat (káplán, diakónus); alkalmazottak, akik szerződéses munkaviszonyban állnak a plébániával (kántor, sekrestyés, irodista, házvezetőnő); az egyházmegye alkalmazásában álló hitoktatók, akiknek ugyanakkor együtt kell működniük a plébániával; és önkéntesek (hitbuzgalmi egyesületek és imacsoportok vezetői, karitászcsoport tagjai stb.). Őket a plébános ne alkalmazottaknak tekintse, hanem munkatársainak és „házanépének”; segítse keresztény elkötelezettségük és tehetségük kibontakoztatását az egész közösség javára.

Plébániahivatal és építkezési ügyek

A plébános kötelességei közé tartozik a plébániahivatal vezetése (535. kánon). Ennek is megvan a maga lelkipásztori jelentősége, mivel a hívek egy része csak a hivatalos ügyintézésen keresztül kerül kapcsolatba az Egyházzal. A plébános álljon ezen hívei rendelkezésére is, akár úgy, hogy kijelöli és megfelelően közzéteszi a hivatali időt.

Egyházmegyénk demográfiai viszonyai közepette minden plébániára súlyos terheket ró az egyházi tulajdonú ingatlanok, mindenekelőtt a templomok és kápolnák karbantartása. A plébániai képviselőtestület fontos feladata, hogy megteremtse a felújítások, fejlesztések anyagi hátterét, lehetőleg saját erőforrások bevonásával.

Tanúságtétel a társadalomban

Ökumenikus és vallásközi párbeszéd

Az ökumené, vagyis a keresztény egység-tudat ápolása kiemelt feladat egyházmegyénkben, ahol egy községben általában két (katolikus és református/evangélikus) templom áll, a városokban pedig több is jelen van a reformáció egyházai közül (evangélikus, református, baptista, metodista stb.). Az Anyaszentegyház tanítása szerint „jogosan illeti őket a keresztény név, a katolikus egyház gyermekei pedig méltán ismerik el őket testvéreiknek az Úrban” (Unitatis redintegratio 3.). Vegyük fontolóra, hogy „a megszentelődés sok eszköze és sok igazság létezik a katolikus egyház látható határain kívül: az Isten írott igéje, a kegyelmi élet, a hit, remény és szeretet, és a Szentlélek többi benső ajándéka, de látható elemek is. Krisztus Lelke használja ezeket az egyházakat és egyházi közösségeket, mint az üdvösség eszközeit” (Katolikus Egyház Katekizmusa 819.).

Az ökumené előmozdítása érdekében a plébániák törekedjenek részt venni az ökumenikus imahét megszervezésében, ápolják a testvéri kapcsolatokat a protestáns gyülekezetekkel, működjenek együtt velük a település javát keresve (ünnepi alkalmak, karitatív kezdeményezések). Különös figyelemmel forduljanak a vegyesházasságban élő híveik felé, erősítsék az ilyen családok egységét. A vallásközi párbeszéd jegyében képviseltesék magukat a zsidóság megemlékezésein, a területükön élő, más vallású (ortodox, muszlim, Krisna-tudatú) lakosok felé fejezzék ki, hogy a Katolikus Egyház meglátja az értékeket vallásgyakorlatukban.

Kapcsolat a polgári társadalom vezető testületeivel és egyesületeivel

A plébánia feladatai közé tartozik, hogy helyi szinten kapcsolatot ápoljon a közhatalmat gyakorló szervekkel, és részt vegyen a helyi közéletben. Ahol élnek a **nemzetiségi** (német, horvát) hagyományok, a plébánia nyújtson támogatást ezek megőrzéséhez. A települések ünnepein (állami és nemzeti ünnepek rendezvényei, falunapok stb.) a plébánia kellő képvisellel legyen jelen. Ugyanakkor szem előtt kell tartani: „Nem az egyház pásztorainak a dolga, hogy közvetlenül beavatkozzanak a politikai akciókba és a társadalmi élet megszervezésébe. **Ez a feladat a világi hívők hivatásának része**, akik saját kezdeményezésükből honfitársaikkal együtt cselekszenek. A társadalmi cselekvés a konkrét utak sokféleségét foglalhatja magában. Mindig a közjóra kell irányulnia, és igazodnia kell az evangéliumi üzenethez és az Egyház tanításához.” (Katolikus Egyház Katekizmusa 2442.)

Sajátos ellátást igénylő csoportok pasztorációja

Az Anyaszentegyház mindig is figyelmet szentelt azon csoportok és egyének lelkipásztori ellátásának, akik életkörülményeik miatt a rendes lelkipásztori ellátásban nem részesülhettek eléggé.

A plébániák feladatai

A plébániai közösség szolgálatai közé tartozik, hogy megmutassa az Egyház szeretetét a különböző okokból perifériára szorult emberek felé. Ennek a szolgáltatnak ad keretet a plébánia karitászcsoportja, amelynek tevékenységét a plébánosnak ösztönöznie kell. Ugyanakkor fel kell ismerni, hogy bizonyos élethelyzeteket, problémákat nem oldhatunk meg csak jámborsági tanácsokkal, imádsággal, hanem igénybe kell venni a szakemberek szaktudását és az általuk felkínált lehetőségeket. Ez különösen igaz a szenvedélybetegek, pszichés betegek lelkipásztori gondozására, amelyhez a katolikus egyház szervezetei (Katolikus Alkoholamentő Szolgálat, Magyar Máltai Szeretetszolgálat Pszichoszociális Szolgálat, Katolikus Karitás RÉV Szendélybeteg-segítő Szolgálat), illetve a helyi szociális intézmények (Családsegítő hálózat) és önszolgáltató csoportok (Anonim Alkoholisták) szakmai tapasztalatára és segítségére szorulunk. A plébánia elsősorban azzal segíthet, hogy továbbítja az információkat, a szakpasztorációs intézményektől érkező hirdetések, szóróanyagok kihelyezésével, tájékoztatást ad honlapján, illetve a speciális gondozásra szorulókat egyénileg is felvilágosítja a lehetőségekről.

Az idősoththonokban a plébánia éljen a felkínált lehetőségekkel a misézés, rendszeres lelkipásztori ellátás tekintetében. A plébános tartsa lelkiismereti kötelességének, hogy az otthonok katolikus lakói a szentségekkel ellátva távozzanak a földi életből. Sérültek ellátását végző intézményekben is legyen jelen a lehetőségekhez mérten az egyházi közösség (részvétel ünnepi alkalmakon, vallási jellegű foglalkozások).

Cigánypasztoráció

„A cigányságnak szüksége van sajátos lelkipásztori ellátásra, amely figyel kultúrájukra...” (Vándorlók és Utazók Lelkigondozásának Pápai Tanácsa: Irányelvek a cigánypasztorációhoz) 2012-től áll fenn egyházmegyénkben a **Boldog Ceferino személyi plébánia** a magukat romának valló hívek számára, melynek célja a cigányság evangelizációjának segítése. Az egyházmegye területén a jog és a liturgikus könyvek előírásai szerint gyakorolja a megszentelő és tanító feladatot. Szakpasztorációt végez, de nem kizárólagos jelleggel. A helyileg illetékes lelkipásztor értesítése után szentségek és szentelmények kiszolgáltatására igénybe veheti a szent helyeket. Ugyanakkor a roma hívek ügyeikkel továbbra is fordulhatnak plébánosukhoz. (irányelvek és szabályozás: Körlevél 2011. IV. 4200-89/2011, 4200-90/2011)

Kórházi és börtönpasztoráció

A kórházi pasztoráció sajátossága a betegség szükséghelyzetében lévő felebarát szolgálata. Ez egyrészt a szentségek kiszolgáltatását jelenti a felmerülő igények szerint, másrészt az együttműködést az egészségügy szakapparátusával az egészség helyreállítása érdekében. Egyházmegyénkben jelenleg Kaposváron működik függetlenített **kórházlelkész**, máshol a területileg illetékes plébánia hatáskörébe tartozik a kórházi betegek ellátása. Ebben nagy segítségére vannak a plébánosnak az önkéntesekből álló beteglátogató csoportok.

A **börtönpasztoráció**, melyet egyházmegyénkben erre kijelölt papok végeznek, a börtönökben fogvatartottak lelki gondozását és a szabadultak utógondozását öleli fel, valamint önkéntesek bevonásával lehetőség van a levelező szolgálat kiterjesztésére. Ez a lelkipásztori tevékenység természeténél fogva mélyen érinti a bűn, bűnbánat, kiengesztelődés, emberi sorsközösség, lélekmentés témaköreit.

Kérdések:

1. A plébániai közösség 4 alapvető tevékenységéből melyik áll legközelebb hozzád? Milyen módon vagy aktív abban, hogyan tudsz motiválni/meghívni másokat? Mire van szükséged ehhez?
2. A te plébániádon milyen szakpasztoráció van jelen? Melyikre lenne még szükség? Miben vennél részt, kikkel, hogyan?